

564.

На основу члана 95 тачка 3 Устава Црне Горе доносим

У К А З
О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Проглашавам **Закон о заштити културних добара**, који је донијела Скупштина Црне Горе 24. сазива, на десетој сједници првог редовног засиједања у 2010. години, дана 27. јула 2010. године.

Број: 01-2073/2
Подгорица, 30. јула 2010. године

Предсједник Црне Горе,
Филип Вујановић, с.р.

На основу члана 82 став 1 тачка 2 и члана 91 став 1 Устава Црне Горе, Скупштина Црне Горе 24. сазива, на 10. седници првог редовног засиједања у 2010. години, дана 27. јула 2010. године, донијела је

З А К О Н
О ЗАШТИТИ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет

Члан 1

Овим законом уређују се врсте и категорије културних добара, начини успостављања заштите, режим и мјере заштите, права и обавезе власника и држалаца културних добара и друга питања од значаја за заштиту и очување културних добара.

Културно добро

Члан 2

(1) Културно добро је свако непокретно, покретно и нематеријално добро за које је, у складу са овим законом, утврђено да је од трајног историјског, умјетничког, научног, археолошког, архитектонског, антрополошког, техничког или другог друштвеног значаја.

(2) Културно добро може бити у државној или приватној својини.

Основи заштите

Члан 3

(1) Културна добра, као валоризовани дио културне баштине од општег интереса, штите се у складу са овим законом и међународним прописима, без обзира на вријеме, мјесто и начин стварања, поријекло, у чијем су власништву и на њихов свјетовни или вјерски карактер.

(2) Заштита културних добара је од јавног интереса.

(3) Заштиту, као и културно добро, имају и заштићена околина непокретног културног добра, предмет који са непокретним културним добром чини историјску, умјетничку, визуелну или функционалну цјелину, објекат у којем се трајно чувају или излажу покретна културна добра, документација о културном добру, добро под претходном заштитом, обавезни примјерак публикације и јавна архивска грађа.

Циљеви заштите

Члан 4

Циљеви заштите културних добара су:

1) очување и унапрјеђивање културних добара и њихово преношење будућим генерацијама у аутентичном облику;

2) обезбјеђивање услова за опстанак културних добара и за очување њиховог интегритета;

3) обезбјеђивање одрживог коришћења културних добара, сходно њиховим традиционалним или новим одговарајућим намјенама, ради људског развоја и квалитета живота;

4) ширење сазнања о вриједностима и значају културних добара;

5) очување културне разноликости кроз унапрјеђење стања и вриједности свих врста културних добара, његовање креативности и разумијевања различитих култура и културних слојева и унапрјеђивање дијалога међу културама и религијама;

6) обезбјеђивање услова да културна добра, сходно својој намјени, служе за задовољавање културних, научних и едукативних потреба појединаца и друштва;

7) спрјечавање радњи и активности којима се може промијенити изглед, својство, особеност, значење или значај културног добра;

8) спрјечавање противправног промета и премјештања културних добара.

Право на културну баштину

Члан 5

(1) Свако има право да, под једнаким условима, индивидуално или колективно, користи културна добра, ради учешћа у културном животу, уживања, научног напретка или друге добробити која из њега проистиче, као и да доприноси његовом обогаћивању и очувању, у складу са овим законом.

(2) Свако физичко и правно лице, укључујући и вјерске заједнице, дужно је да поштује културна добра других, на исти начин као и своја.

(3) Право на приступ културном добру може се ограничити само ради заштите јавног интереса и права и слобода других.

Обавеза заштите

Члан 6

(1) Црна Гора је дужна да обезбјеђује заштиту и очување свих културних добара која се налазе на њеној територији, укључујући унутрашње воде и територијално море, као и да се стара о заштити и очувању добара која се налазе у иностранству, ако су од значаја за њену историју или културу.

(2) Власници и држаоци културних добара, укључујући и вјерске заједнице, дужни су да чувају, поштују, одржавају и правилно користе културна добра која посједују.

Остваривање заштите

Члан 7

Заштита културних добара остварује се предузимањем одговарајућих мјера неопходних за њихову идентификацију, очување и презентацију, а нарочито:

- 1) примјеном прописаних управних мјера и радњи;
- 2) оснивањем, организовањем и оспособљавањем специјализованих органа и служби и образовањем стручних и савјетодавних тијела, на државном и локалном нивоу;
- 3) примјеном стручних, научних, техничких и других мјера заштите;
- 4) доношењем и спровођењем програма управљања, обнове и ревитализације;
- 5) одговарајућим третманом у планским документима и предузимањем мјера заштите животне средине, у складу са овим и посебним законима;
- 6) установљавањем информационог система културних добара и његовим повезивањем са одговарајућим информационим системима и мрежама на државном и међународном нивоу;
- 7) развојем међународне сарадње и помоћи;
- 8) очувањем и примјеном традиционалних заната, вјештина и материјала од значаја за спровођење мјера заштите;
- 9) сарадњом и подстицањем власника и држалаца на одрживо коришћење културних добара;
- 10) подстицањем активности невладиних организација и приватних иницијатива;
- 11) едукацијом становништва, развојем свијести о значају културних добара, ризицима којима су она изложена и о потребама њихове заштите и очувања;
- 12) управљањем ризицима којима су изложена културна добра;
- 13) изработом документације о културним добрима и њиховом промоцијом и популаризацијом.

Обављање послова заштите

Члан 8

(1) Управне и са њима повезане стручне послове на заштити културних добара врши орган управе надлежан за заштиту културних добара (у даљем тексту: Управа).

(2) Стручне послове на заштити културних добара, који нијесу у надлежности Управе, могу да врше правна и физичка лица која испуњавају услове за обављање конзерваторске, музејске, библиотечке, архивске и кинотечке дјелатности, у складу са овим и посебним законима.

Недозвољене радње

Члан 9

Нико нема право да:

- 1) врши било коју радњу којом се може проузроковати штета на културном добру;
- 2) оштети, уништи или присвоји културно добро;
- 3) купи, прими у залогу или на други начин прибави, прикрије или стави у промет културно добро за које зна или је могао знати да је стечено на незаконит начин.

Примјена правила поступка

Члан 10

Успостављање заштите и утврђивање и обезбјеђивање спровођења мјера заштите културних добара врши се по правилима општег управног поступка, ако овим законом није друкчије одређено.

Значење израза

Члан 11

Поједини изрази употријебљени у овом закону имају сљедеће значење:

- 1) **антиквитет** је свака покретна ствар старија од 75 година;
- 2) **амбијентална вриједност** је карактеристично својство и особеност аутентично очуваног окружења културног добра;
- 3) **археолошко налазиште** је дио простора на копну и под водом са остацима грађевина или других радом створених предмета;
- 4) **археолошки резерват** је просторно ограничено подручје које садржи било какве трагове људског постојања у даљој прошлости, укључујући и мјеста гдје нема видљивих остатака на копну или испод воде, чије је ископавање и истраживање остављено будућим генерацијама;
- 5) **држалац културног добра** је правно или физичко лице које посједује културно добро, а није његов власник;
- 6) **инкунабула** је књига која потиче из времена проналаска штампарске вјештине па до почетка XVI вијека;
- 7) **јавна установа за заштиту културних добара** је установа коју је основала држава или општина за обављање конзерваторске, музејске, библиотечке или кинотечке дјелатности;
- 8) **копија** је имитација културног добра или његовог препознатљивог дијела, без обзира на врсту материјала, технику израде и величину у односу на оригинал;
- 9) **културна баштина** је скуп добара наслијеђених из прошлости које људи препознају као одраз и израз својих вриједности, вјеровања и традиција, која су у сталном процесу еволуирања, укључујући и све аспекте њихове околине који произилазе из међусобног дјеловања људи и природе у времену, независно од власништва;
- 10) **култно мјесто** је простор који је по народном предању или вјеровању предмет посебног значаја или обожавања;
- 11) **културни пејзаж** је простор чији је карактеристични изглед резултат акције и интеракције природних и антропогених фактора кроз дужи временски период;

12) **културни предмет** је добро које је, прије или послије противправног одношења са територије државе чланице Европске Уније или друге државе, класификовано као национално благо које има умјетничку, културну, историјску или археолошку вриједност, на основу националног законодавства или административног поступка, у складу са чланом 36 Уговора о функционисању Европске Уније;

13) **културна вриједност** су утврђена карактеристична својства и особености културног добра која су од трајног историјског, умјетничког, научног, археолошког, архитектонског, антрополошког, техничког или другог друштвеног значаја;

14) **матична установа културе** је установа која је овлашћена за обављање матичних послова у одређеној области или дјелатности културе, у складу са законом;

15) **очување културног добра** је продужавање трајања својстава и особености културног добра која представљају његову културну вриједност, као и спрјечавање пропадања културног добра и обезбјеђивање његове намјене и функције;

16) **плански документи** су државни и локални плански документи који се израђују и доносе у складу са законом којим се уређује простор;

17) **презентација** је скуп поступака и мјера којима се културно добро чини доступним јавности;

18) **рехабилитација** је успостављање изгубљене функционалности културног добра;

19) **ревалоризација** је стручна или научна оцјена својстава, особености и значаја културног добра, ради провјере његове културне вриједности;

20) **ревитализација** је спровођење мјера заштите ради враћања првобитне или давања нове одговарајуће намјене, односно функције културном добру;

21) **умјетнина** је дјело ликовне или приммијењене умјетности;

22) **валоризација** је стручна и научна оцјена својстава, особености и значаја добра, ради утврђивања културне вриједности и статуса културног добра;

23) **знаменито мјесто** је простор на којем се збио значајни догађај или простор који је препознатљив по некој истакнутој личности;

24) **заштићена околина** је простор око непокретног културног добра који је од непосредног значаја за његово постојање, заштиту, коришћење, изглед, очување и истраживање, као и за његов историјски контекст, традиционални амбијент и визуелну доступност.

II . ВРСТЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

1. Непокретна културна добра

Појам и врсте

Члан 12

(1) Непокретно културно добро је профани, сакрални, меморијални, фортификациони или инфраструктурни објекат, група грађевина или простор са карактеристичним интеракцијама човјека и природе.

(2) Непокретно културно добро може бити културно - историјски објекат, културно-историјска цјелина, локалитет или подручје.

Културно - историјски објекат

Члан 13

(1) Културно - историјски објекат је појединачни непокретни објекат од архитектонског, археолошког, умјетничког, техничког, палеонтолошког значаја или другог друштвеног значаја.

(2) Културно - историјски објекат може бити:

- 1) архитектонско дјело, његови остаци или препознатљиви дјелови;
- 2) археолошки елементи или структуре археолошког карактера;
- 3) дјело примијењене умјетности, сликарства или вајарства, натпис, пећинско станиште, дјело или остатак техничке културе, старе индустрије или инфраструктуре и друго добро које је трајно везано за одређени архитектонски објекат или мјесто;
- 4) меморијални или други спомен објекат.

Културно – историјска цјелина

Члан 14

(1) Културно-историјска цјелина је урбано или рурално насеље или његов дио, укључујући припадајућу инфраструктуру и изоловане или повезане групе грађевина које су својим карактеристичним особеностима довољно јединствене да представљају топографску цјелину.

(2) Културно-историјска цјелина може бити:

- 1) стари град;
- 2) урбано или рурално насеље;
- 3) хомогена група грађевина.

Локалитет или подручје

Члан 15

(1) Локалитет или подручје је заједничко дјело човјека и природе, које је дјелимично изграђено, довољно особено и хомогено да се може топографски дефинисати.

(2) Локалитет и подручје може бити:

- 1) археолошко налазиште;
- 2) културно – историјско подручје;
- 3) културни пејзаж.

2. Покретна и нематеријална културна добра

Покретно културно добро

Члан 16

(1) Покретно културно добро је појединачни археолошки, умјетнички, етнографски, технички или документарни предмет или природни примјерак или збирка ових предмета, односно примјерака, који свједочи о људском стваралаштву и еволуцији природе.

(2) Покретно културно добро може бити:

- 1) археолошки предмет нађен на копну или под водом;
- 2) антиквитет;
- 3) покретни остатак архитектонског објекта;
- 4) антрополошки, етнологски, зоолошки, ботанички или геолошки предмет, односно примјерак;
- 5) предмет везан за значајни догађај или историјску личност;
- 6) обредни или предмет сакралног карактера;

- 7) дјело ликовне и примијењене умјетности;
- 8) рукопис, инкунабула, књига, публикација или документ;
- 9) нумизматички или филателистички предмет;
- 10) архивска, библиотечка или кинотечка грађа и музејски материјал;
- 11) намјештај и музички инструмент и други предмети од посебног значаја.

Нематеријално културно добро

Члан 17

(1) Нематеријално културно добро је људско умијеће, изражај, вјештина или извођење, као и предмет, рукотворина, инструмент или простор који је са тим повезан, које заједнице, групе и, у појединим случајевима, појединци препознају као дио своје културне баштине.

(2) Нематеријално културно добро може бити:

- 1) језик, говор, усмено предање, усмена књижевност или други усмени израз;
- 2) извођачка умјетност;
- 3) обичај, обред и свечаност;
- 4) знање или вјештина везана за природу и свемир;
- 5) култно и знаменито мјесто;
- 6) традиционални занат и вјештина.

III. УСПОСТАВЉАЊЕ ЗАШТИТЕ, КАТЕГОРИЈЕ И РЕГИСТРОВАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

1. Успостављање заштите

Начин успостављања заштите

Члан 18

(1) Заштита културног добра се успоставља утврђивањем претходне заштите и утврђивањем статуса културно добро.

(2) Заштиту културног добра успоставља Управа, по службеној дужности.

Иницијатива за успостављање заштите

Члан 19

(1) Свако може да поднесе Управи иницијативу за успостављање заштите културног добра.

(2) Управа је дужна да размотри иницијативу из става 1 овог члана и да о томе у писаној форми обавијести њеног подносиоца, у року од 90 дана од дана подношења иницијативе.

Претходна заштита

Члан 20

(1) Претходна заштита се успоставља на непокретном и покретном добру за које се поуздано вјерује да има културну вриједност, ради спрјечавања ризика од оштећења, уништења или нестанка.

(2) Претходна заштита се успоставља на основу предлога стручних лица, који је заснован на непосредном увиду у стање добра, расположивој документацији или другим релевантним чињеницама.

(3) Управа доноси рјешење о претходној заштити по правилима скраћеног управног поступка.

(4) Претходна заштита из става 1 овог члана може да траје најдуже годину дана од дана доношења рјешења.

(5) Изузетно од става 4 овог члана, претходна заштита на археолошком налазишту може се успоставити до завршетка археолошких истраживања и ископавања, а на археолошком резервату на неодређено вријеме.

(6) Жалба на рјешење из става 3 овог члана не одлаже извршење рјешења.

Садржај рјешења о претходној заштити

Члан 21

(1) Рјешење о претходној заштити, зависно од врсте добра, садржи:

1) назив добра и његов опис, а за непокретно добро и катастарске ознаке, опис његових граница и граница његове заштићене околине;

2) основне податке о власнику и држаоцу добра;

3) опис својстава и особености добра за која се основано вјерује да представља културну вриједност;

4) вријеме трајања претходне заштите;

5) радње и активности које ће се спровести у току трајања претходне заштите, ради утврђивања културне вриједности добра;

6) начин чувања, одржавања и коришћења добра за вријеме трајања претходне заштите.

(2) Ако се претходна заштита успоставља на непокретном добру, које се састоји од више дјелова на којима више лица има право својине, у рјешењу се умјесто података о власнику и држаоцу добра констатује власништво више лица.

Престанак претходне заштите

Члан 22

Претходна заштита престаје:

1) даном доношења рјешења о утврђивању статуса културно добро;

2) истеком времена трајања претходне заштите;

3) даном утврђивања да добро нема културну вриједност.

Утврђивање културне вриједности

Члан 23

(1) Културну вриједност непокретног, покретног и нематеријалног добра утврђује стручно тијело, од најмање три члана, које образује Управа.

(2) Културна вриједност непокретног, покретног и нематеријалног добра утврђује се на основу истраживачких налаза и других релевантних доказа о својствима и особеностима добра и валоризацијом њиховог умјетничког, историјског, палеонтолошког, археолошког, архитектонског, научног, техничког и другог друштвеног значаја.

(3) У поступку утврђивања културне вриједности добра стручно тијело из става 1 овог члана сачињава елаборат који садржи детаљан опис спроведених радњи и образложен стручни став о валоризацији својстава, особености, значају и категорији добра, као и опис, катастарске ознаке и графички приказ граница непокретног добра и граница његове заштићене околине.

Критеријуми за утврђивање културне вриједности

Члан 24

(1) Критеријуми за утврђивање културне вриједности добра су:

- 1) аутентичност и интегритет;
- 2) степен очуваности;
- 3) јединственост и ријеткост у оквиру своје врсте;
- 4) историјски, умјетнички, научни, археолошки, архитектонски, антрополошки, технички или други друштвени значај.

(2) Ближе критеријуме и поступак утврђивања културне вриједности добра прописује орган државне управе надлежан за послове културе (у даљем тексту: Министарство).

Статус културно добро

Члан 25

Статус културно добро утврђује се на основу елабората из члана 23 став 3 овог закона.

Рјешење о утврђивању статуса културно добро

Члан 26

(1) Рјешење о утврђивању статуса културно добро, зависно од врсте културног добра, садржи:

- 1) основне податке о културном добру (назив, врста, мјесто гдје се налази и идентификационе ознаке);
- 2) опис изгледа и стања културног добра и појединих његових дјелова;
- 3) опис граница непокретног културног добра и граница његове заштићене околине и објеката који се у њој налазе;
- 4) податке о власнику и држаоцу културног добра и заштићене околине непокретног културног добра (име и презиме, пребивалиште и боравиште за физичко лице, односно назив и сједиште за правно лице);
- 5) детаљан опис својстава и особености културног добра за које је утврђено да представљају културну вриједност;
- 6) категорију културног добра;
- 7) податке о објекту у којем се трајно чува или излаже покретно културно добро;
- 8) мјере заштите, намјену и начин чувања, одржавања и коришћења културног добра, а за непокретно културно добро и његове заштићене околине.

(2) Ако се културно добро састоји од више дјелова на којима више лица има право својине, у рјешењу о утврђивању статуса културно добро се, умјесто података о власнику и држаоцу добра, констатује власништво више лица.

(3) Саставни дио рјешења о утврђивању статуса непокретно културно добро је графички приказ основе културног добра, као и граница његове заштићене околине и објеката који се у њој налазе, са катастарским ознакама и списак покретних предмета који са непокретним културним добром чине умјетничку, историјску, визуелну или функционалну цјелину.

(4) Саставни дио рјешења о утврђивању статуса покретно културно добро, које је збирка предмета или примјерака, чини списак предмета са идентификационим ознакама, фотографијама и описом сваког припадајућег предмета.

Достављање рјешења

Члан 27

(1) Управа је дужна да рјешење о утврђивању претходне заштите и рјешење о утврђивању статуса културно добро достави:

1) власнику, односно држаоцу културног добра, осим у случају из члана 21 став 2 и члана 26 став 2 овог закона;

2) Министарству;

3) јавној установи за обављање конзерваторске дјелатности;

4) општини, Главном граду или Пријестоници (у даљем тексту: општина) на чијој се територији налази добро, односно културно добро.

(2) Управа је дужна да рјешења из става 1 овог члана за непокретно добро, односно културно добро достави органу управе надлежном за послове катастра.

Објављивање рјешења

Члан 28

Извод из рјешења о утврђивању претходне заштите и рјешења о утврђивању статуса културно добро објављује се у »Службеном листу Црне Горе«.

Упис у катастар непокретности

Члан 29

Орган управе надлежан за послове катастра дужан је да, на основу рјешења из члана 27 став 2 овог закона, изврши упис забиљежбе статуса претходне заштите и статуса непокретно културно добро у катастар непокретности, у складу са законом.

Праћење стања и ревалоризација културне вриједности

Члан 30

Управа је дужна да редовно прати стање и да најмање једном у пет година изврши ревалоризацију културне вриједности културног добра.

Престанак статуса културно добро

Члан 31

(1) Управа ће донијети рјешење о престанку статуса културно добро, ако је културно добро:

1) потпуно уништено или тешко оштећено, а нема могућности за његову реконструкцију због недостатка одговарајуће документације, односно релевантних података или критичне количине остатка његове структуре;

2) потпуно уништено или тешко оштећено, а нема могућности за његову реконструкцију на локацији на којој се налазило, а локација је од битног значаја за његов културни и историјски значај;

3) археолошко налазиште које је потпуно истражено, покретни налази извађени и смјештени ван налазишта, а на налазишту нема непокретних налаза.

(2) Рјешење о престанку статуса културно добро донијеће се и у случају ако је статус утврђен на основу нетачних података о његовим својствима, особеностима или значају.

(3) На престанак статуса културно добро сходно се примјењују одредбе о доношењу, објављивању и достављању рјешења о утврђивању статуса културно добро.

Досије културног добра

Члан 32

(1) Досије културног добра, зависно од врсте културног добра, чини:

- 1) рјешење о утврђивању статуса културно добро;
- 2) елаборат о валоризацији и ревалоризацији културне вриједности;
- 3) документација са историјским подацима и стилско-хронолошком анализом;
- 4) техничка и фото документација;
- 5) физичко-хемијска анализа састава материјала;
- 6) подаци о техници и технологији израде;
- 7) документација о спроведеним истраживањима, превентивним и конзерваторским мјерама;
- 8) документација о коришћењу, промету и премјештању културног добра.

(2) Досије културног добра редовно ажурира и трајно чува Управа, у аналогној и електронској форми.

2. Категорије и регистровање културних добара

Културно добро од међународног значаја

Члан 33

Културно добро од међународног значаја је добро које је уписано на Листу свјетске баштине или које је од посебног значаја за историју или културу више држава.

Културно добро од националног значаја

Члан 34

(1) Културно добро је од националног значаја, ако:

- 1) има изузетан значај за друштвени, историјски или културни развој Црне Горе и народа или мањинских националних заједница који у њој живе;
- 2) свједочи о пресудном историјском догађају или значајној личности;
- 3) представља јединствени примјерак стваралаштва свог времена или јединствени примјерак из историје природе;
- 4) има изузетну умјетничку или естетску вриједност;
- 5) има велики утицај на развој културе, науке или технике;
- 6) свједочи о друштвеним или природним појавама, односно о условима економског или културно-историјског развоја у одређеном раздобљу.

(2) Културно добро од националног значаја може се номинovati за упис на Листу свјетске баштине, у складу са међународним конвенцијама.

Културно добро од локалног значаја

Члан 35

Културна добра која нијесу обухваћена чл. 33 и 34 овог закона су културна добра од локалног значаја.

Регистар културних добара

Члан 36

(1) Културна добра се уписују у Регистар културних добара (у даљем тексту: Регистар).

(2) Регистар води Управа, у аналогној и електронској форми.

(3) Регистар је јавна евиденција у коју свако има право увида.

(4) Образац, садржај и начин вођења Регистра прописује Министарство.

IV. РЕЖИМ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

1. Управљање културним добрима

Заснивање државне својине

Члан 37

Сматра се да је у државној својини:

1) покретно добро које се нађе у земљи или води, за које се поуздано вјерује да има културну вриједност, без обзира да ли је извађено;

2) покретно добро које је извађено из земље или воде после 31. јула 1945. године или је нађено приликом археолошких или других истраживања, за које се поуздано вјерује да има културну вриједност.

Забрана стицања власништва

Члан 38

Не може се стећи приватна својина на:

1) културном добру које је прибављено на противправан начин;

2) културном предмету који је противправно унесен из друге државе или није враћен након истека рока за привремено уношење;

3) археолошки материјал из члана 37 овог закона.

Управљање културним добром у државној својини

Члан 39

(1) Влада Црне Горе (у даљем тексту: Влада) и надлежни орган општине дужни су да за свако културно добро којим располаже држава, односно општина одреди субјекат који ће њиме управљати, у складу са законом.

(2) Ако субјекат из става 1 овог члана не чува или не користи културно добро на прописан начин, Управа је дужна да предложи Влади, односно надлежном органу општине да одузме културно добро том субјекту и да га да на управљање другом субјекту.

(3) Средства за трошкове чувања и одржавања културног добра из става 2 овог члана обезбјеђује држава, односно општина која располаже културним добром.

Управљање културним добром у приватној својини

Члан 40

(1) Културним добром у приватној својини управља власник, ако то право није уговором пренио на друго лице.

(2) Уговор из става 1 овог члана закључује се у писаној форми и доставља се Управи у року од осам дана од дана закључивања.

Привремени старалац културног добра

Члан 41

(1) Ако је власник, односно држалац привремено напустио културно добро у приватној својини, због чега постоји опасност од његовог оштећења или уништења, Управа ће том културном добру поставити привременог стараоца.

(2) Привремени старалац је дужан да предузме све мјере које су потребне за чување и редовно одржавање културног добра, као и мјере које прелазе редовно одржавање, уз претходну сагласност Управе.

(3) Привремени старалац има право на накнаду за рад и на накнаду трошкова у вези са радом.

(4) Трошкове чувања, редовног одржавања и спровођења мјера заштите на културном добру под старатељством, као и накнаду за рад и трошкове привременог стараоца у вези са радом сноси власник, односно држалац културног добра, а привремено их обезбјеђује Управа.

(5) Када трошкови из става 4 овог члана достигну вриједност културног добра Управа је дужна да покрене поступак за принудну наплату трошкова.

(6) Управа ће разријешити привременог стараоца културног добра када престану разлози из става 1 овог члана.

2. Проток културних добара

Отуђивање и уступање културног добра у државној својини

Члан 42

(1) Непокретно културно добро у државној својини не може се отуђити.

(2) Покретно културно добро у државној својини може се отуђити само путем размјене када је то неопходно за попуну јавне збирке и ако:

1) није културно добро од националног значаја или његов дио;

2) не постоји интерес за његово укључивање у сталну изложбену поставку.

(3) Покретно културно добро у државној својини може се привремено уступити власнику или држаоцу јавне збирке и стручној или научној организацији у земљи или иностранству, ради презентације, експертисе или спровођења мјера техничке заштите.

(4) Размјена и уступање културног добра у државној својини врши се уз одобрење Министарства.

(5) Одобрење из става 4 овог члана Министарство издаје рјешењем, по претходно прибављеном мишљењу Управе и надлежне матичне установе културе.

Оптерећивање културног добра у државној својини

Члан 43

На културном добру у државној својини не може се установити терет или ограничење права својине, нити спровести поступак принудне наплате, ради обезбјеђивања и измиривања обавеза субјекта који њим располаже или управља.

Продаја културног добра у приватној својини

Члан 44

Културно добро у приватној својини може се продати непосредном погодбом или на аукцији.

Право прече куповине

Члан 45

- (1) Држава има право прече куповине културног добра у приватној својини.
- (2) Право из става 1 овог члана држава може пренијети на општину.
- (3) Држава и општина могу се одрећи права прече куповине културног добра.

Продаја путем непосредне погодбе

Члан 46

- (1) Власник културног добра који жели да прода културно добро непосредном погодбом дужан је да га прво, преко Министарства, понуди држави.
- (2) Понуда из става 1 овог члана за покретно културно добро траје најмање 30 дана, а за непокретно културно добро најмање 60 дана.
- (3) Ако се држава или општина одрекну права прече куповине културног добра или не одговоре на понуду у року из става 2 овог члана, власник културног добра може то културно добро продати другом лицу, под условима који не могу бити повољнији од услова који су били понуђени држави, односно општини.

Продаја на аукцији

Члан 47

- (1) Ако се културно добро продаје на аукцији, организатор аукције је дужан да, најкасније 30 дана прије дана одржавања аукције, обавијести Министарство о мјесту и времену одржавања аукције и почетној цијени културног добра.
- (2) Држава, односно општина може искористити право прече куповине до завршетка аукцијске продаје, прихватањем купопродајне цијене која је утврђена, односно постигнута на аукцији.

Продаја културног добра у извршном поступку

Члан 48

- (1) У случају продаје културног добра у извршном поступку, суд је дужан да обавијести Министарство о мјесту, времену и условима продаје, најкасније 30 дана прије одржавања продаје.

(2) Држава, односно општина може искористити право прече куповине културног добра из става 1 овог члана, прихватањем понуде која је најповољнија за извршног дужника.

Уговор о купопродаји културног добра

Члан 49

(1) Уговор о купопродаји културног добра закључује се у писаној форми и доставља Управи, у року од осам дана од дана закључивања.

(2) Уговор из става 1 овог члана који није закључен у складу са чл. 46, 47 и 48 овог закона и ставом 1 овог члана је ништав.

Обавезе продавца, посредника и купца

Члан 50

(1) Продавац и посредник у купопродаји културног добра дужни су да купцу предоче:

- 1) да је предмет купопродаје културно добро;
- 2) доказ о власништву над културним добром;
- 3) мјере које треба предузети на заштити културног добра;
- 4) доказ да је Министарство обавијештено о продаји културног добра.

(2) Купац покретног културног добра дужан је да, у року од осам дана од дана преузимања културног добра, обавијести Управу о мјесту гдје ће се културно добро налазити.

Купопродаја антиквитета и умјетнина

Члан 51

(1) Продавац и посредник у продаји антиквитета и умјетнина дужан је да:

- 1) води евиденцију о поријеклу, продајној цијени и купцима антиквитета и умјетнина;
- 2) покаже купцу доказ о власништву над предметом продаје;
- 3) са купцем антиквитета и умјетнина закључи уговор у писаној форми;
- 4) обавијести Управу о промету антиквитета и умјетнина.

(2) Образац, садржину и начин вођења евиденције из става 1 тачка 1 овог члана прописује Министарство.

Изношење културних добара

Члан 52

(1) Културно добро не може се трајно изнијети у иностранство, осим у случају размјене у складу са чланом 42 став 2 овог закона.

(2) Културно добро може се привремено изнијети у иностранство, ради презентације, експертизе или спровођења мјера техничке заштите.

(3) Одобрење за трајно и привремено изношење културног добра у иностранство издаје Министарство, уз претходно мишљење Управе и надлежне матичне установе културе.

(4) Ако подносилац захтјева за привремено изношење културног добра није власник или држалац културног добра, уз захтјев за изношење културног добра подноси се сагласност власника, односно држаоца културног добра.

(5) Министарство може да, прије издавања одобрења из става 3 овог члана, затражи да подносилац захтјева да одговарајућу гаранцију за случај оштећења, уништења или нестанка изнијетог културног добра, осигурањем на процијењени износ вриједности културног добра, полагањем новчаног депозита у банци или на други одговарајући начин.

(6) Ближе услове и начин издавања одобрења за привремено изношење културних добара и образац одобрења прописује Министарство, у складу са правилима Европске Уније.

Мониторинг изношења културног добра

Члан 53

(1) Министарство је дужно да свако рјешење којим се одобрава или забрањује изношење културног добра, са одговарајућом овјереном фото документацијом, достави Управи, органу управе надлежном за послове царине и органу управе надлежном за послове полиције.

(2) Управа је дужна да води рачуна да ли је изнесено културно добро враћено у одређеном року и да утврди стање у којем је враћено.

Изношење антиквитета и умјетнина

Члан 54

Одредбе члана 52 ст. 3, 4 и 6 овог закона сходно се примјењују на:

- 1) археолошки материјал који је старији од 100 година;
- 2) цртеже, слике, аквареле, гвашеве, пастеле и мозаике, ручно израђене на било којој подлози и од било којег материјала;
- 3) изворне графике, отиске, сериграфије и литографије, са припадајућим плочама и плакетама;
- 4) изворне скулптуре и пластику и њихове копије израђене по истом поступку као и оригинал;
- 5) фотографије и филмове, са припадајућим негативима;
- 6) инкунабуле и рукописе, укључујући и карте и нототеке, појединачно или као збирке;
- 7) књиге и публикације старије од 100 година, појединачно или као збирке;
- 8) штампане географске и друге карте старије од 100 година;
- 9) архивску грађу и њене дјелове старије од 50 година;
- 10) ботаничке, зоолошке, минералне, анатомске збирке и њихове дјелове;
- 11) збирке и предмете од историјског, палеонтолошког, етнографског или нумизматичког значаја;
- 12) превозна средства старија од 75 година;
- 13) све друге предмете старије од 75 година, који нијесу обухваћени тач. 1 до 12 овог става.

Уношење културног добра

Члан 55

Лице које унесе или увезе културно добро из иностранства дужно је да га пријави Управи одмах, а најкасније у року од осам дана од дана уношења, односно увоза.

Измјештање културног добра

Члан 56

(1) Непокретно културно добро може се измјестити на другу локацију само у случају ако му пријети непосредна опасност од клизања земљишта или других елементарних непогода које није могуће спријечити.

(2) У случају из става 1 овог члана непокретно културно добро мора да се рашчлани, пренесе и подигне на локацију са сличним природним, историјским и културним контекстом.

(3) О измјештању непокретног културног добра од националног значаја одлучује Влада.

3. Коришћење културних добара

Намјена културног добра

Члан 57

(1) Културно добро се користи за традиционалну или другу одговарајућу намјену коју одреди Управа.

(2) Намјена културног добра се одређује ради његовог одрживог коришћења, на начин којим се обезбјеђује и поштује његов интегритет и разумијевање културне вриједности.

Коришћење културног добра у посебне сврхе

Члан 58

(1) Културно добро или његов препознатљиви дио може да се употреби за рекламу, као елемент фирме, за израду сувенира, филмског или фотографског материјала или у друге комерцијалне сврхе, на начин који не угрожава његов интегритет, на основу одобрења Управе.

(2) Одобрење из става 1 овог члана издаје се рјешењем којим се утврђују услови и начин коришћења културног добра у комерцијалне сврхе, уз претходну сагласност власника, односно држаоца културног добра.

(3) Комерцијална копија културног добра не може се радити од истог материјала у сразмјери 1:1.

(4) Лице које израђује комерцијалну копију дужно је да, зависно од врсте културног добра, на сваку комерцијалну копију стави ознаку “копија“, назив културног добра, период и локалитет из којег потиче и име аутора.

4. Концесија на културном добру

Предмет концесије

Члан 59

(1) Непокретно културно добро у државној својини може се дати на коришћење путем концесије, у складу са законом којим се уређују концесије и овим законом, за обављање:

- 1) туристичке, угоститељске, трговинске, занатске или друге услужне дјелатности;
- 2) изворне или средње индустријске, односно произвођачке дјелатности;

3) дјелатности из области образовања, науке, културе, информисања, здравства, спорта и рекреације.

(2) Предмет концесије не може бити културно добро које је:

- 1) неистражено археолошко налазиште;
- 2) меморијални објекат, спомен-обилежје и култно или знаменито мјесто;
- 3) мјесто и објекат који је повезан са обичајем, вјеровањем или традицијом;
- 4) археолошки резерват.

Концесионар

Члан 60

Концесија на културном добру може се дати домаћем или страном правном или физичком лицу које, поред услова прописаних законом, испуњава и сљедеће услове:

- 1) да је регистровано за обављање дјелатности из члана 59 став 1 овог закона;
- 2) да има програм ревитализације и план управљања културним добром.

Концесиони акт и уговор о концесији

Члан 61

(1) Концесиони акт и уговор о концесији на културном добру, поред елемената прописаних законом, садржи:

- 1) мјере заштите и очувања културног добра и услове и начин њиховог вршења;
- 2) гаранције концесионара за случај оштећења или уништења културног добра;
- 3) разлоге за раскид уговора о концесији прије истека рока трајања концесије.

(2) У току трајања концесије, анексом уговора о концесији, могу се промијенити услови и начин заштите и очувања културног добра, уз сагласност Управе.

(3) Ако у току трајања концесије на културном добру настану промјене због којих је потребно ограничити обим концесије или промијенити начин коришћења културног добра, концесионар је дужан да трпи промјену уговорених услова и да предузме све радње и мјере на заштити и очувању културног добра које му наложи Управа.

(4) Концесија на културном добру, поред случајева прописаних законом, одузеће се ако концесионар не чува или не одржава културно добро у складу са утврђеним условима или га користи на начин којим му се наноси штета или угрожава његова културна вриједност.

Давање културног добра на коришћење без јавног објављивања

Члан 62

(1) Непокретно културно добро у државној својини или његов дио може се дати на коришћење путем закупа до 90 дана, без јавног оглашавања.

(2) О закупу културног добра закључује се уговор у писаној форми.

5. Повраћај културних предмета

Повраћај културног предмета држави чланици Европске уније

Члан 63

(1) Држава чланица Европске Уније (у даљем тексту: држава чланица) може тражити повраћај културног предмета који је противправно однесен са њене територије послије 1. јануара 1993. године, уколико се тај предмет налази на територији Црне Горе, ако:

1) је прије или након противправног одношења заштићен као национално благо које има умјетничку, историјску или археолошку вриједност према њеном националном законодавству или је таквим утврђен у њеном административном поступку, у складу са чланом 36 Уговора о функционисању Европске Уније;

2) припада групи предмета који су обухваћени пописом збирки предмета које се могу сматрати националним благом или чине саставни дио јавне збирке која је уписана у инвентар збирки музеја, архива или библиотека, сакралне збирке или збирке која је имовина државе чланице, односно локалне или подручне јединице власти, јавне институције са сједиштем у држави чланици или институције која се значајно финансира од стране државе чланице, односно њених локалних или подручних јединица власти.

(2) Попис збирки предмета које се могу сматрати националним благом, у смислу става 1 тачка 2 овог члана, утврђује Министарство.

(3) Сматра се да је противправно однесен и културни предмет који није враћен у државу чланицу након истека рока за привремено изношење.

Поступак за повраћај културног предмета

Члан 64

(1) Поступак за повраћај културног предмета који је противправно однесен са територије државе чланице покреће се тужбом државе чланице против држаоца културног предмета пред надлежним судом у Црној Гори.

(2) Уз тужбу из става 1 овог члана доставља се:

1) вјеродостојна исправа о статусу културног предмета, са његовим детаљним описом;

2) изјава надлежног органа државе чланице да је потраживани културни предмет заштићен националним законодавством и да је противправно однесен после 1. јануара 1993. године.

(3) Поступак за повраћај културног предмета може се покренути у року од годину дана од дана када је држава чланица сазнала за мјесто на којем се културни предмет налази и за идентитет лица које га посједује, а најкасније у року од 30 година од дана када је културни предмет однесен са територије државе чланице.

(4) Ако је потраживани културни предмет дио јавне збирке из члана 63 став 2 овог закона или је сакрални предмет под посебном заштитом националног законодавства државе чланице, поступак за повраћај културног предмета може се покренути у року од 75 година од дана када је однесен са територије државе чланице, ако међународним уговором није одређен други рок.

Поступање суда

Члан 65

(1) Културни предмет из члана 63 овог закона вратиће се држави чланици, ако суд утврди да је он противправно однесен са њене територије или да није враћен по истеку рока за привремено изношење.

(2) У случају из става 1 овог члана суд ће, према околностима случаја, савјесном држаоцу културног предмета одредити правичну накнаду на терет државе чланице којој се културни предмет враћа.

(3) Савјесност држаоца културног предмета цијени се по прописима Црне Горе у односу на његово поступање приликом стицања и држања културног предмета.

(4) У случају стицања културног предмета из члана 63 овог закона, по основу поклона или наслеђивања, нови држалац културног предмета не може бити у повољнијем положају од лица од којег је културни предмет стекао.

(5) Држалац културног предмета остварује право на исплату правичне накнаде из става 2 овог члана након предаје потраживаног културног предмета држави чланици.

(6) Плаћање правичне накнаде и трошкова поступка не утиче на право државе чланице да од лица које је противправно однијело културни предмет тражи накнаду штете.

(7) У погледу власништва над културним предметом који је враћен држави чланици примјењују се прописи те државе.

Сарадња са државама чланицама

Члан 66

(1) Министарство је дужно да координира сарадњу са надлежним органима држава чланица у вези са враћањем противправно однесених културних предмета, а нарочито да:

1) на захтјев државе чланице, у сарадњи са другим државним органима и институцијама, предузме радње и мјере ради проналажења културног предмета и утврђивања идентитета његовог држаоца;

2) обавијести заинтересовану државу чланицу да ли се и гдје на територији Црне Горе налази тражени културни предмет и да ли постоји основ за вјеровање да је он противправно однесен са територије државе чланице;

3) омогући надлежном органу државе чланице да, у року од 60 дана од дана достављања обавјештења из тачке 2 овог става, провјери да ли се ради о траженом културном предмету;

4) у сарадњи са надлежним органом државе чланице, предузме потребне мјере за физичко очување траженог културног предмета;

5) спријечи одговарајућим мјерама сваку радњу која се предузима ради избјегавања или отежавања повраћаја културног предмета;

6) поступа као посредник између држаоца траженог културног предмета и заинтересоване државе чланице.

(2) Уколико се провјера из става 1 тачка 3 овог члана не обави у прописаном року неће се примјењивати став 1 тач. 4 и 5 овог члана.

Повраћај културног предмета противправно однесеног са територије државе која није чланица Европске уније

Члан 67

Повраћај културног предмета противправно однесеног са територије државе која није чланица Европске Уније врши се у складу са одредбама закона којим се уређују својинскоправни односи, ако међународним уговором није друкчије одређено.

Повраћај културног предмета противправно однесеног са територије Црне Горе

Члан 68

Повраћај културног предмета противправно однесеног са територије Црне Горе врши се у складу са националним законодавством државе на чијој се територији тражени културни предмет налази, ако међународним уговором није друкчије одређено.

Активности на повраћају културних предмета

Члан 69

Министарство је дужно да, у сарадњи са Управом, јавним установама за заштиту културних добара и другим органима државне управе:

1) предузима мјере и активности на прикупљању података и успостављању евиденција и документације о културним предметима противправно однесеним из Црне Горе који могу бити предмет повраћаја;

2) припрема и подноси захтјев, односно тужбу за повраћај културног предмета надлежном органу државе на чијој се територији налази културни предмет који је противправно однесен из Црне Горе, у складу са прописима те државе и међународним уговорима;

3) подноси надлежном органу захтјев за повраћај противправно присвојеног културног предмета у државној својини.

V. МЈЕРЕ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

1. Превентивне мјере заштите

Циљеви и врсте

Члан 70

(1) Превентивним мјерама заштите спречавају се оштећења и уништења културних добара од дејстава природних сила, физичких, хемијских и биолошких фактора, пожара, експлозија, прекомјерне употребе, крађе, вандализма и других опасности и ризика.

(2) Превентивне мјере заштите културних добара су: истраживање, документовање, обиљежавање, чување, одржавање, едукација, презентација и популаризација културних добара и сарадња са власницима и држаоцима културних добара, невладиним организацијама и другим субјектима.

Документовање културних добара

Члан 71

(1) Документовање културних добара врши се израдом докумената у аналогној и електронској форми и успостављањем и вођењем информационог система.

(2) Документација о културном добру у аналогној форми даје се на коришћење израдом копије о трошку заинтересованог лица.

(3) Изузетно од става 2 овог члана, документација о културном добру у изворној аналогној форми може се дати на привремено коришћење државном органу и научној институцији, под условом обавезног враћања у одређеном року, о чему се води посебна евиденција.

Информациони систем културних добара

Члан 72

(1) За праћење стања културних добара и активности на њиховој заштити Управа успоставља и води информациони систем културних добара, којим се обезбјеђује:

1) база релевантних података о културним добрима;

2) централно информационо повезивање јавних установа за заштиту културних добара и других правних и физичких лица овлашћених за вршење послова заштите на одређеним врстама културних добара;

3) информационо повезивање са надлежним органима државне управе и локалне управе и одговарајућим органима других држава и међународних организација;

4) јавна доступност свеобухватним и тачним информацијама о културним добрима и њиховој заштити.

(2) Садржај и начин вођења информационог система из става 1 овог члана прописује Министарство.

Обиљежавање културних добара

Члан 73

(1) Непокретна културна добра се обиљежавају заштитним знаком културног добра.

(2) Обиљежавање културних добара врши јавна установа за обављање конзерваторске дјелатности, у року од 90 дана од дана утврђивања статуса културно добро.

(3) Изглед и садржај заштитног знака и начин обиљежавања културних добара прописује Министарство.

(4) Транспорт покретних културних добара може се означити међународним знаком културних добара, у складу са међународним прописима.

Чување културних добара

Члан 74

(1) Чување културног добра је континуирано праћење стања културног добра, спрјечавање недозвољених радњи, физичко и техничко обезбјеђивање и заштита од ризика којим оно може бити изложено.

(2) Начин чувања културног добра, зависно од врсте културног добра, прописује Министарство.

Одржавање културних добара

Члан 75

Одржавање културног добра обухвата санације оштећења, ради очувања постојећег валоризованог стања и обезбјеђивања одрживог коришћења, сходно утврђеној намјени.

Едукација

Члан 76

(1) Образовне установе су дужне да кроз наставне и ваннаставне програме развијају свијест о вриједности културних добара, као плодном извору сазнања, креативности и инспирација за садашње и будуће генерације, опасностима и ризицима којима су она изложена, потреби њиховог очувања, поштовања и разумијевања и користима које из њих могу произаћи.

(2) Министарство, органи управе и јавне установе за заштиту културних добара дужни су да:

1) подстичу познавање домаћих и међународних прописа о заштити културних добара и стручно оспособљавање и усавршавање кадрова који се баве њиховом заштитом;

2) информишу јавност о својим програмима и активностима и међународним пројектима и помоћи на заштити културних добара и о могућностима укључивања у њихову реализацију, као и о незаконитом дјеловању против културних добара;

3) подстичу све да учествују у процесу заштите кроз идентификацију, проучавање, тумачење, очување и презентацију културних добара, као и јавном промишљању и расправама о могућностима и изазовима у вези са културним добрима;

4) придају значај оним вриједностима културних добара која им свака заједница повезана са њима приписује или се са њима идентификује.

Презентација и популаризација културних добара

Члан 77

(1) Презентацијом се обезбјеђује доступност културних добара јавности, ради задовољења културних, научних и едукативних потреба и ширења сазнања о њиховим вриједностима и значају.

(2) Презентација културних добара се обезбјеђује, у складу са њиховом природом и намјеном:

1) израдом публикација о културним добрима;

2) приступом културним добрима на начин који омогућава самообразовање, подстицање међусобне толеранције, учење о другим културама и људима и њиховој разноврсности;

3) развојем културног туризма.

(3) Лицима са инвалидитетом обезбјеђује се приступ културним добрима сходно њиховим потребама, у складу са могућностима.

Сарадња са власницима и држаоцима културних добара

Члан 78

Органи управе и јавне установе за заштиту културних добара дужни су да сарађују са власницима и држаоцима културних добара у свим фазама заштите, да им омогућавају да дају своје предлоге, мишљења и иницијативе у погледу заштите, очувања и коришћења културних добара и да их информишу о својим активностима у вези са њиховим културним добрима.

Сарадња са невладиним организацијама

Члан 79

Министарство, органи управе и јавне установе за заштиту културних добара дужни су да сарађују са невладиним организацијама које се баве културном баштином и да у том смислу подстичу и подржавају њихов рад и учешће на изради закона и подзаконских аката, ширењу сазнања о домаћим и међународним прописима и пројектима, организовању семинара, трибина и других облика стручног усавршавања, идентификацији културних добара и утврђивању њихове културне вриједности, подношењу иницијатива за успостављање заштите и презентације стања културних добара, њихове угрожености и потребних мјера заштите.

2. Истраживања културних добара

Циљеви и врсте истраживања

Члан 80

(1) Истраживања културних добара врше се ради:

- 1) откривања, идентификације, документовања, проучавања и утврђивања особености, својстава, значаја и значења;
- 2) утврђивања и спровођења мјера заштите и очувања;
- 3) ширења и продубљивања стручних и научних сазнања;
- 4) изградње објеката или извођења других радњи којима настају промјене у простору.

(2) Истраживања културних добара врше се као:

- 1) археолошка истраживања;
- 2) конзерваторска истраживања;
- 3) друга стручна и научна истраживања.

(3) Врсте истраживања, услове и начин њиховог вршења, врсте и садржину документације о истраживањима прописује Министарство.

(4) Држава је дужна да подстиче интердисциплинарна истраживања културних добара, заједница на која се она односе, простора на којима су настала и њихове међусобне повезаности.

Одобрење за истраживање

Члан 81

(1) Археолошка истраживања и конзерваторска истраживања која задиру у интегритет културног добра врше се на основу одобрења Управе.

(2) Одобрење из става 1 овог члана издаје се рјешењем којим се одређује:

- 1) носилац одобрења;
- 2) руководилац истраживања;
- 3) подручје, односно добро на којем се дозвољава истраживање;
- 4) врста и обим истраживачких радова;
- 5) рок и услови за вршење истраживања;
- 6) обавезе носиоца одобрења.

(3) Одобрење за истраживања културног добра може се издати правном лицу које има:

- 1) истраживачку лиценцу;
- 2) елаборат истраживања и заштите;
- 3) обезбијеђена техничка и финансијска средства за вршење истраживања и спровођење мјера заштите.

(4) У случају хитне заштите културног добра или археолошког налазишта одобрење за истраживање може се издати и без доказа о испуњености услова из става 3 тач. 2 и 3 овог члана.

(5) Ако је за истраживање потребно ограничити редовно коришћење подручја или добра које ће се истраживати, уз захтјев за издавање одобрења за истраживања доставља се и уговор о уређивању међусобних односа подносиоца захтјева и власника тог подручја, односно добра или изјава власника о несметаном вршењу истраживачких послова, а за подводна археолошка истраживања и сагласност органа управе надлежног за послове сигурности на мору.

(6) Ако су за истраживање потребна специјална техничка средства, за чију је употребу према закону потребна посебна дозвола, уз захтјев се подноси и одобрење за употребу тих средстава.

(7) Садржај елабората из става 3 тачка 2 овог члана прописује Министарство.

Обавезе носиоца одобрења

Члан 82

- (1) Носилац одобрења за истраживање, зависно од врсте истраживања, дужан је да:
- 1) одреди лице које ће вршити стручни надзор над истраживачким радовима;
  - 2) у току вршења истраживања редовно и уредно води документацију о извршеним истраживачким радовима и предузетим мјерама заштите;
  - 3) предузме потребне мјере за физичко и техничко обезбијеђење подручја, објекта и налаза током и након истраживања;
  - 4) повремено информисе јавност о току истраживања;
  - 5) омогући заинтересованим стручњацима и научницима да разгледају налазишта и налазе;
  - 6) у року од 60 дана од истека рока за вршење истраживања достави Управи прелиминарни извјештај о извршеном истраживању;
  - 7) у року од једне године од истека рока за вршење истраживања достави Управи коначни извјештај, са комплетном документацијом, о извршеном истраживању;
  - 8) у року од три године од истека рока за вршење истраживања објави резултате истраживања;
  - 9) у року од годину дана од истека рока за вршење истраживања преда покретне налазе субјекту који одреди Влада.
- (2) Стручни надзор над истраживачким радовима може да врши лице које има истраживачку лиценцу.

Обустављање истраживања и одузимање одобрења

Члан 83

- (1) Управа је дужна да рјешењем:
- 1) обустави вршење истраживања ако се радови не изводе у складу са одобрењем и да одреди рок за отклањање утврђених неправилности;
  - 2) одузме одобрење за истраживање ако се истраживањем наноси штета или доводи у опасност културно добро и да нареди предузимање одговарајућих мјера заштите културног добра односно подручја.
- (2) Трошкове спровођења мјера заштите из става 1 тачка 2 овог члана сноси лице које је имало одобрење за вршење истраживања.
- (3) Жалба на рјешење из става 1 овог члана не одлаже извршење рјешења.

Истраживачка лиценца

Члан 84

- (1) Истраживачка лиценца је доказ о стручним референцама правног и физичког лица за вршење истраживачких радова и спровођење мјера заштите.
- (2) Истраживачку лиценцу из става 1 овог члана издаје и одузима Министарство.

(3) Истраживачка лиценца може се издати правном лицу које је регистровано за истраживање и које има у радном односу или у чланству најмање три лица са одговарајућом високом стручном спремом, од којих најмање једно лице са истраживачком лиценцом.

(4) Истраживачка лиценца може се издати физичком лицу које има одговарајућу стручну спрему, три године радног искуства и положен стручни испит за истраживача.

(5) Ближе услове и начин стицања и одузимања истраживачких лиценци, као и садржај и начин вођења евиденције издатих истраживачких лиценци прописује Министарство.

Страни истраживачи

Члан 85

Страна физичка и правна лица могу да врше истраживања културних добара на територији Црне Горе у сарадњи са домаћим правним лицем које има одобрење из члана 81 овог закона.

Право првенства научне обраде

Члан 86

Носилац одобрења за истраживање и стручна лица која су учествовала у истраживању имају право првенства научне обраде и објављивања резултата истраживања у року од три године од дана завршетка истраживања.

3. Случајна открића

Обавезе проналазача

Члан 87

(1) Ако се приликом извођења грађевинских, пољопривредних или било којих других радова и активности на копну или у води наиђе на налазе од археолошког значаја, извођач радова (у даљем тексту: случајни проналазач) дужан је да:

1) прекине радове и да обезбиди налазиште, односно налазе од евентуалног оштећења, уништења и од неовлашћеног приступа других лица;

2) одмах пријави налазиште, односно налаз Управи, најближој јавној установи за заштиту културних добара, органу управе надлежном за послове полиције или органу управе надлежном за послове сигурности на мору;

3) сачува откривене предмете на мјесту налажења у стању у којем су нађени до доласка овлашћених лица субјеката из тачке 2 овог става;

4) саопшти све релевантне податке у вези са мјестом и положајем налаза у вријеме откривања и о околностима под којим су откривени.

(2) Изузетно од става 1 тачка 3 овог члана, проналазач може налазе, ради њихове заштите, одмах предати неком од субјеката из става 1 тачка 2 овог члана.

Обавезе Управе и инвеститора

Члан 88

(1) Управа је дужна да, најкасније наредног дана од дана обавјештења из члана 87 став 1 тачка 2 овог закона:

- 1) комисијски утврди да ли се ради о археолошким налазима;
- 2) предузме бригу о чувању налазишта и налаза;
- 3) преда налазе на привремено чување јавној музејској установи у општини на чијој су територији пронађени или матичној музејској установи;
- 4) о извршеном увиђају и предузетим мјерама сачини детаљан записник;
- 5) након извршеног увиђаја, зависно од врсте и природе откривеног налазишта и радова који се изводе, донесе рјешење којим ће одредити да се извођење радова настави уз надзор археолога са истраживачком лиценцом или да се радови привремено обуставе и спроведе одговарајуће археолошко истраживање.

(2) Привремена обустава радова, у смислу става 1 тачка 5 овог члана, може трајати најдуже 30 дана.

(3) У року из става 2 овог члана Управа може донијети рјешење о успостављању претходне заштите налазишта.

(4) Ако Управа не успостави претходну заштиту у складу са ставом 3 овог члана, налазиште се сматра слободним простором.

(5) Жалба на рјешење из става 1 тачка 5 овог члана не одлаже извршење рјешења.

(6) У случају из става 1 тачка 5 овог члана трошкове археолошких истраживања и археолошког надзора сноси држава уколико са инвеститором грађевинских радова није друкчије уговорено.

4. Интегрална заштита

Заштита културних добара у планским документима

Члан 89

(1) Планским документима обезбјеђује се заштита културних добара и њихове околине, као интегралног дијела савременог друштвеног, економског и урбаног развоја, на начин којим се поштује њихов интегритет и статус и досљедно спроводе режим и мјере заштите који су прописани овим законом.

(2) Плански документ мора бити усклађен са студијом заштите културних добара (у даљем тексту: студија заштите) и менаџмент планом.

(3) Управа даје мишљење на плански документ, у односу на усклађеност са студијом заштите и менаџмент планом, сходно закону којим се уређује простор.

Студија заштите културних добара

Члан 90

(1) Студија заштите, зависно од врсте планског документа, садржи:

1) текстуални и графички приказ непокретних културних добара, потенцијалних археолошких локалитета, простора са израженим амбијенталним вриједностима и њихове околине, на подручју које је обухваћено планским документом;

2) режим и мјере заштите, очувања и унапрјеђења културних добара и њихове заштићене околине;

3) конзерваторске услове за пројектовање радова за спровођење конзерваторских мјера на непокретним културним добрима.

(2) Студију заштите доноси Управа, а њена израда се може повјерити правном лицу које има конзерваторску лиценцу.

(3) Режим и мјере заштите из става 1 тачка 2 овог члана обухватају, нарочито:

1) намјену, начин чувања, одржавања, коришћења и заштите културних добара и њихове заштићене околине;

2) мјере заштите потенцијалних археолошких локалитета и простора са израженим амбијенталним вриједностима;

3) процјену потребних археолошких, конзерваторских и других истраживања;

4) предлоге за уклањање или промјену намјене објеката чије постојање или коришћење угрожава истраживања, заштиту или коришћење културног добра;

5) потребне конзерваторске мјере за очување и ревитализацију културног добра;

6) обнову нарушеног културног пејзажа.

(4) Конзерваторски услови из става 1 тачка 3 овог члана садрже детаљан опис стања, габарита и изгледа културног добра, врсте материјала и технику извођења радова за које је потребна грађевинска дозвола.

Менаџмент план

Члан 91

(1) Менаџмент план је стратешки документ за дугорочно управљање, заштиту, очување, коришћење и презентацију културно-историјске цјелине, локалитета и подручја.

(2) Менаџмент план се обавезно доноси за културно добро које је уписано на Листу свјетске баштине и културно добро које се номинује за упис на ову листу.

(3) Менаџмент план садржи, нарочито:

1) стратегију вишегодишњег управљања културним добром и смјернице за њену реализацију;

2) програм активности на цјеловитој валоризацији, заштити и презентацији културног добра;

3) механизме за остваривање интегралне заштите;

4) начин вршења мониторинга планираних активности.

(4) Менаџмент план доноси Влада, на предлог Министарства.

Геолошка истраживања и експлоатација минералних сировина

Члан 92

Геолошка истраживања и експлоатација минералних сировина, укључујући и изградњу рударских објеката, на подручјима на којима се налазе непокретна културна добра, као и на удаљености до 500 м од граница њихове заштићене околине, не могу се вршити без претходне сагласности Управе.

Заштита културних добара од фактора утицаја на животну средину

Члан 93

(1) Орган управе надлежан за мониторинг стања животне средине дужан је да индикаторе, податке и оцјену стања животне средине доставља Управи.

(2) Правна и физичка лица која обављају дјелатност која може имати негативан утицај на културна добра и њихову околину дужна су да утврде мјере за смањење и отклањање посљедица утицаја на културна добра и да их редовно спроводе.

5. Конзерваторске мјере

Појам и врсте

Члан 94

Конзерваторске мјере на културним добрима су конзервација, рестаурација, реконструкција, анастилоза, консолидација, санација, адаптација и други радови и активности којима се одржава или мијења постојеће стање културних добара.

Конзервација

Члан 95

- (1) Конзервацијом се обезбјеђује очување културног добра у затеченом стању.
- (2) Конзервација се спроводи на културном добру или његовом дијелу о чијој оригиналности нема валидних података на основу којих би се могла спровести рестаурација или друга конзерваторска мјера.

Рестаурација

Члан 96

(1) Рестаурација је враћање недостајућих дјелова културног добра и одстрањивање неаутентичних дјелова и додатака културном добру, у складу са његовим изворним обликом и својствима.

(2) Рестаурација културног добра се врши на основу аутентичне документације или валидних података, примјеном оригиналних, односно одговарајућих материјала, уз поштовање доприноса свих периода у стварању и очувању културног добра, на начин да се сви додатни радови препознатљиво разликују од композиције његовог аутентичног дијела.

(3) Рестаурација се не може одобрити и вршити на основу претпостављене оригиналности, односно аутентичности културног добра.

(4) Откривање аутентичног стања културног добра може се одобрити само ако је дио који се уклања мање вриједан од дијела који се открива.

Реконструкција

Члан 97

Реконструкцијом се врши обнова уништеног културног добра, на основу аутентичне документације о његовом визуелном изгледу и садржини.

Анастилоза

Члан 98

(1) Анастилоза је поновно слагање постојећих расчлањених дјелова културног добра.

(2) У случају анастилозе културног добра материјал који се користи за спајање дјелова треба да буде препознатљив, а његова количина најмање могућа за успостављање новог облика културног добра.

Адаптација, санација и консолидација

Члан 99

- (1) Адаптација је прилагођавање културног добра новој намјени, функцији или стандардима дјелатности, без битне промјене његовог изгледа.
- (2) Санација је обнова културног добра примјеном више конзерваторских мјера.
- (3) Консолидација је ојачавање структуре и отпорности културног добра, без промјене његовог визуелног изгледа.

Традиционалне технике, занати и материјали

Члан 100

- (1) Приликом спровођења конзерваторских мјера на културном добру предност се даје традиционалним техникама, занатима и материјалима.
- (2) Када се покаже да традиционалне технике, занати и материјали нијесу одговарајући, конзерваторске мјере на културном добру могу се извршити примјеном савремене технике и материјала, чија је ефикасност потврђена научним подацима или практичним искуствима.

Спровођење конзерваторских мјера

Члан 101

- (1) Конзерваторске мјере на непокретном и покретном културном добру спроводе се у складу са овим законом и одговарајућим правилима међународних тијела за заштиту културних добара, на основу конзерваторског пројекта.
- (2) Ако је за спровођење конзерваторских мјера на непокретном културном добру потребна грађевинска дозвола примјењују се и прописи о изградњи објеката.
- (3) Извођач радова на културном добру дужан је да обавијести Управу о почетку извођења радова.

Конзерваторски услови

Члан 102

- (1) За израду конзерваторског пројекта за спровођење конзерваторских мјера на покретном културном добру и за извођење радова на непокретном културном добру за које се не издају урбанистичко-технички услови, Управа, на захтјев власника, односно држаоца културног добра, издаје конзерваторске услове.
- (2) Конзерваторски услови из става 1 овог члана, зависно од врсте културног добра и планираних радова, садрже врсту конзерваторске мјере, елементе из члана 90 став 4 овог закона и друге услове којима се обезбјеђује аутентичност и интегритет културног добра.

Конзерваторски пројекат

Члан 103

- (1) Конзерваторски пројекат је техничка документација за спровођење конзерваторских мјера на културном добру.

(2) Конзерваторски пројекат, зависно од врсте културног добра, могу да израђују јавне установе за заштиту културних добара и друга правна и физичка лица која имају конзерваторску лиценцу.

(3) Сагласност на конзерваторски пројекат даје Управа, на захтјев власника, односно држаоца културног добра.

(4) Прије израде конзерваторског пројекта врше се сва потребна истраживања.

Овлашћење за спровођење конзерваторских мјера

Члан 104

(1) Конзерваторске мјере на непокретном и покретном културном добру могу да врше јавне установе за заштиту културних добара и друга правна и физичка лица која имају одговарајућу конзерваторску лиценцу.

(2) Лица из става 1 овог члана могу да, уз претходну сагласност Управе, за извођење појединих радова на спровођењу конзерваторских мјера на културном добру ангажују друго правно или физичко лице које испуњава услове из става 1 овог члана.

Стручни надзор и руковођење радовима

Члан 105

(1) Власник, односно држалац културног добра дужан је да одреди лице које ће вршити стручни надзор над извођењем радова на културном добру.

(2) Извођач радова је дужан да одреди лице које ће руководити извођењем радова на културном добру.

(3) Стручни надзор и руковођење радовима на културним добрима може да врши лице које има одговарајућу конзерваторску лиценцу.

Конзерваторска лиценца

Члан 106

(1) Конзерваторска лиценца је доказ о стручним референцама правног и физичког лица за израду студије заштите и конзерваторског пројекта и за спровођење конзерваторских мјера на културним добрима.

(2) Лиценцу из става 1 овог члана издаје и одузима Министарство.

(3) Конзерваторска лиценца се може издати правном лицу које је регистровано за извођење радова на културним добрима и које има у радном односу или у чланству најмање три лица са одговарајућом високом стручном спремом, од којих најмање једно лице са конзерваторском лиценцом.

(4) Конзерваторска лиценца се може издати физичком лицу које има одговарајућу високу стручну спрему, три године радног искуства и положен стручни испит за обављање конзерваторске дјелатности.

(5) Ближе услове и начин издавања и одузимања конзерваторске лиценце, као и садржај и начин вођења евиденције издатих конзерваторских лиценци прописује Министарство.

Обустава радова и одузимање конзерваторске лиценце

Члан 107

(1) Управа је дужна да рјешењем:

1) привремено обустави спровођење конзерваторских мјера на културном добру, до обезбјеђивања услова за њихово правилно извођење, ако се радови не изводе у складу са конзерваторским пројектом на који је дата сагласност Управе;

2) обустави извођење радова којим се угрожава или доводи у опасност културно добро и нареди предузимање неопходних мјера заштите.

(2) Ако је за спровођење конзерваторских мјера издата грађевинска дозвола, Управа ће рјешење из става 1 овог члана доставити надлежној грађевинској инспекцији и органу који је издао грађевинску дозволу.

(3) У случају из става 2 овог члана грађевинска инспекција је дужна да наложи забрану извођења одобрених радова.

(4) Жалба на рјешење из ст. 1 и 3 овог члана не одлаже извршење рјешења.

(5) У случају из става 1 тачка 2 овог члана Министарство ће одузети конзерваторску лиценцу лицу које је изводило радове и лицу које је руководило извођењем радова.

Пријем изведених радова

Члан 108

(1) Ради стручне контроле квалитета спроведених конзерваторских мјера на културном добру врши се пријем изведених радова.

(2) Пријем изведених радова врши Управа, на захтјев инвеститора радова.

(3) Уз захтјев из става 2 овог члана доставља се извјештај о извршеним радовима и извјештај о стручном надзору.

(4) Пријем изведених радова врши стручна комисија коју образује Управа, од најмање три члана, од којих један члан мора имати конзерваторску лиценцу.

6. Остале мјере заштите

Враћање културног добра у првобитно стање

Члан 109

(1) Ако се на културном добру изводе или су изведени радови без конзерваторског пројекта на који је дата сагласност, Управа ће рјешењем обуставити извођење радова и наложити да се, уколико је то могуће, културно добро врати у првобитно стање.

(2) У случају из става 1 овог члана Управа ће утврдити одговарајуће мјере заштите за спречавање ризика од оштећења или уништења културног добра.

(3) Ако се у случају из става 1 овог члана културно добро не може вратити у првобитно стање власник односно држалац културног добра и извођач радова на културном добру дужни су да држави плате штету у износу стварне вриједности тог културног добра.

Експропријација културног добра

Члан 110

Непокретно културно добро у приватној својини може се експропријисати, у складу са законом којим се уређује експропријација, ако је то неопходно ради вршења археолошких истраживања или спровођења прописаних мјера заштите.

VI. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ВЛАСНИКА И ДРЖАЛАЦА КУЛТУРНИХ ДОБАРА

1. Права власника и држалаца

Право на стручну помоћ

Члан 111

(1) Власник и држалац културног добра имају право на бесплатну стручну помоћ у погледу:

1) прегледања, утврђивања стања и објашњавања особености и значаја културног добра;

2) савјета и упутстава у вези са чувањем, одржавањем, поштовањем и коришћењем културног добра;

3) указивања на потребу предузимања мјера заштите;

4) начина остваривања права и обавеза утврђених овим законом.

(2) Право на стручну помоћ из става 1 овог члана остварује се код Управе и јавних установа за заштиту културних добара.

Право на јавну презентацију

Члан 112

(1) Власник, односно држалац покретног културног добра има право да културно добро повремено јавно презентује у изложбеним просторима јавних установа за заштиту културних добара, без плаћања накнаде за уступљени простор и организацију изложбе.

(2) Међусобни односи између власника, односно држаоца и јавне установе из става 1 овог члана у погледу презентације покретног културног добра уређују се уговором.

Право депоновања

Члан 113

(1) Власник и држалац покретног културног добра, који не може да обезбиједи услове за његово чување или је привремено спријечен да чува културно добро, има право да то добро депонује код Управе, органа управе надлежног за послове архивске дјелатности или јавне установе за заштиту културних добара.

(2) Међусобни односи између власника, односно држаоца и субјеката из става 1 овог члана, у вези са чувањем, одржавањем и коришћењем депонованог културног добра, уређују се уговором.

Право на финансијску подршку

Члан 114

(1) Власник културног добра има право на финансијску подршку државе за одржавање културног добра и за спровођење конзерваторских мјера које прелазе трошкове редовног одржавања, у складу са овим законом.

(2) Врсту, садржину и обим радова који спадају у редовно одржавање културног добра и критеријуме за утврђивање висине трошкова редовног одржавања прописује Министарство.

(3) Пореске и царинске олакшице које власник културног добра оствари поводом културног добра сматрају се учешћем Црне Горе у заштити тог културног добра.

Право на накнаду штете

Члан 115

(1) Власник културног добра има право на накнаду штете, ако је:

1) мјером заштите коју је одредила Управа ограничено економско искоришћавање културног добра, за традиционалну или другу одобрену намјену;

2) због истраживања или спровођења мјера заштите, које врши лице које је одредила Управа, културно добро оштећено;

3) за спровођење мјера из тачке 2 овог става неопходно његово присуство, због чега не може да обавља своје редовне активности.

(2) Накнада штете по основу става 1 овог члана остварује се код Управе.

2. Обавезе власника и држалаца

Пријављивање промјена

Члан 116

Власник, односно држалац културног добра дужан је да одмах, а најкасније у року од осам дана, пријави Управи сваку правну и физичку промјену на културном добру.

Чување, одржавање и спровођење мјера заштите

Члан 117

(1) Власник културног добра дужан је да културно добро чува, правилно користи, редовно одржава и да благовремено спроводи друге прописане или утврђене мјере заштите.

(2) Обавезе из става 1 овог члана власник културног добра може пренијети на држаоца уговором или правним актом, у складу са законом.

(3) Ако културно добро обухвата више дјелова на којима право својине има више лица, сваки власник посебног дијела културног добра дужан је да поступа на начин из става 1 овог члана.

(4) Ако власник, односно држалац културног добра не поступа са културним добром у складу са ставом 1 овог члана, Управа ће му рјешењем наредити да у одређеном року изврши потребне мјере заштите и упозориће га да ће у случају непоступања по рјешењу наређене мјере заштите извршити о његовом трошку.

(5) Жалба на рјешење из става 4 овог члана не одлаже извршење рјешења.

Допуштање истраживања и спровођења мјера заштите

Члан 118

(1) Власник, односно држалац културног добра дужан је да, по претходном обавјештењу, допусти Управи и другом лицу које има одобрење Управе да прегледа, еви-

дентира, документује, истражује и снима културно добро, узима узорке материјала и спроводи утврђене мјере заштите.

(2) Обавјештење из става 1 овог члана доставља се власнику, односно држаоцу културног добра најкасније три дана прије вршења радњи и мјера.

Омогућавање доступности културног добра јавности

Члан 119

(1) Субјекат који управља културним добром у државној својини и вјерска заједница дужни су да, у складу са природом и намјеном културног добра и организацијом свога рада, омогуће појединачни и колективни приступ културном добру које посједују.

(2) Лица из става 1 овог члана дужна су да, на захтјев јавне установе за заштиту културних добара, привремено уступе културно добро које посједују ради презентације јавности.

(3) Власник, односно држалац културног добра у приватној својини дужан је да најмање два пута у току године омогући приступ јавности културном добру које посједује.

(4) Уколико приступ покретном културном добру у приватној својини није могуће остварити на мјесту гдје се оно налази, власник, односно држалац је дужан да омогући његову презентацију у јавној установи за заштиту културних добара.

(5) Власник, односно држалац културног добра може установити накнаду за приступ културном добру, осим у случајевима из члана 119 став 1 овог закона.

(6) Критеријуме за утврђивање висине накнаде за приступ културном добру утврђује Влада.

VII. ОБАВЉАЊЕ ДЈЕЛАТНОСТИ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Обављање дјелатности

Члан 120

Заштита и очување културних добара остварује се обављањем конзерваторске, музејске, архивске, библиотечке и кинотечке дјелатности, у складу са законом и правилима струке.

Конзерваторска дјелатност

Члан 121

(1) Конзерваторска дјелатност обухвата стручне послове који се односе на истраживање, проучавање, документовање, обиљежавање, презентацију, валоризацију и ревалоризацију културних добара и спровођење конзерваторских мјера.

(2) Послове конзерваторске дјелатности, у оквиру својих надлежности, врши Управа, орган управе надлежан за архивску дјелатност и јавна установа за конзерваторску дјелатност.

(3) Одређене послове конзерваторске дјелатности могу да врше стручне и научне установе и друга правна и физичка лица која испуњавају прописане просторне, кадровске, техничко-технолошке и материјалне услове.

(4) Ближе услове за обављање послова конзерваторске дјелатности из става 3 овог члана прописује Министарство.

Јавна установа за конзерваторску дјелатност

Члан 122

Конзерваторску дјелатност која се односи на археолошка и конзерваторска истраживања, лабораторијска испитивања, експертизе и обиљежавање културних добара, израду студија заштите и конзерваторских пројеката и спровођење конзерваторских мјера на културним добрима, обављају јавне установе које оснива Влада.

Вршење стручних послова

Члан 123

(1) Стручне послове конзерваторске дјелатности могу да врше лица која имају одговарајућу средњу, вишу и високу стручну спрему и положен стручни испит за обављање конзерваторске дјелатности.

(2) Лица из става 1 овог члана послове конзерваторске дјелатности врше у одређеном стручном звању.

(3) Врсту и степен стручне спреме за вршење послова конзерваторске дјелатности, зависно од врсте културног добра, услове, програм и начин полагања стручног испита прописује Министарство.

Стручна звања

Члан 124

(1) Стручна звања у конзерваторској дјелатности су:

1) лаборант, конзерваторски техничар и документациони техничар, са средњом стручном спремом;

2) виши лаборант, виши конзерваторски техничар и виши документациони техничар, са вишом стручном спремом;

3) истраживач, конзерватор и документариста, са високом стручном спремом;

4) виши истраживач, виши конзерватор, виши документариста, истраживачки савјетник, конзерваторски савјетник и документациони савјетник, са високом стручном спремом и посебним стручним референцама.

(2) Стручна звања из става 1 тач. 1, 2 и 3 овог члана стичу се полагањем стручног испита за обављање конзерваторске дјелатности.

(3) Стручна звања из става 1 тачка 4 овог члана додјељује Министарство, на предлог стручне комисије, на основу стручних референци и резултата у погледу заштите културних добара и развоја конзерваторске дјелатности.

(4) Лицу које стекне стручно звање из става 1 овог члана Министарство издаје увјерење.

(5) Ближе услове, начин и поступак стицања стручних звања, послови који се врше у одређеном стручном звању и образац увјерења о стручном звању прописује Министарство.

VII. ФИНАНСИРАЊЕ ЗАШТИТЕ И ОЧУВАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

1. Обезбјеђивање средстава за заштиту и очување културних добара

Извори средстава

Члан 125

(1) Заштита и очување културних добара финансира се из:

1) средстава власника и држалаца културних добара;

- 2) општих прихода буџета Црне Горе;
  - 3) рента за очување културних добара;
  - 4) буџета општина;
  - 5) донација;
  - 6) других извора, у складу са законом.
- (2) Рента за очување културних добара се уређује пореским законима.

Средства власника културног добра

Члан 126

(1) Власник културног добра дужан је да обезбјеђује средства за чување и редовно одржавање културног добра.

(2) Обавезу из става 1 овог члана власник може уговором пренијети на држаоца културног добра.

Средства из Буџета Црне Горе

Члан 127

Из општих прихода буџета Црне Горе и од ренте за очување културних добара обезбјеђују се средства за:

- 1) чување и редовно одржавање културних добара у државној својини са којима располаже држава,
- 2) финансијску подршку за одржавање културних добара, у складу са чланом 114 овог закона;
- 3) накнаду штете власнику културног добра у приватној својини, по основу члана 115 овог закона;
- 4) стицање културних добара по основу права прече куповине;
- 5) исплату налазачке награде за случајна открића археолошких налаза;
- 6) експропријацију непокретних културних добара у корист државе;
- 7) археолошка истраживања, идентификацију и конзервацију археолошких налазишта и налаза, ако није дукчије одређено;
- 8) израду студија заштите и менаџмент планова,
- 9) израду конзерваторских пројеката и спровођење конзерваторских мјера;
- 10) очување културних добара која се налазе у иностранству, а која су од значаја за историју и културу Црне Горе;
- 11) правичну накнаду и трошкове поступка у вези са повраћајем културних добара која су противправно однесена са територије Црне Горе.

Програм заштите и очувања културних добара

Члан 128

(1) Средства из општих прихода буџета Црне Горе и намјенска средства од ренте за очување културних добара обезбјеђују се и користе у складу са годишњим програмом заштите и очувања културних добара.

(2) Програм из става 1 овог члана доноси Влада, на предлог Министарства.

Средства из буџета општине

Члан 129

Буџетом општине, из општих прихода, обезбјеђују се средства за:

- 1) чување и редовно одржавање културних добара у државној својини са којим располаже општина;

- 2) стицање културних добара по основу права прече куповине;
- 3) експропријацију непокретних културних добара у корист општине.

Повраћај уложених средстава

Члан 130

(1) Средства из општих прихода буџета Црне Горе и средства од ренте за очување културних добара која су уложена у очување културних добара су бесповратна, осим у случајевима прописаним овим законом.

(2) Власник који прода или на други начин отуђи културно добро у чије одржавање су уложена средства из става 1 овог члана дужан је да износ уложених средстава врати у буџет Црне Горе, у року од 30 дана од дана отуђивања културног добра.

(3) Изузетно од става 1 овог члана, власнику који је културно добро отуђио по бес-теретном основу може се омогућити да обавезу враћања уложених средстава изврши у року од три године од дана отуђивања културног добра.

(4) Отуђивањем културног добра, у смислу става 2 овог члана, не сматра се пренос права својине на лица из првог наследног реда.

(5) Ради обезбјеђивања враћања уложених средстава из става 1 овог члана за случај отуђивања културног добра може се засновати заложно право на културном добру или другом непокретном и покретном добру.

IX. НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ЗАКОНА

Инспекцијски надзор

Члан 131

(1) Инспекцијски надзор над примјеном овог закона врши Министарство и Управа преко инспектора за културну баштину и инспектора за културна добра (у даљем тексту: инспектор).

(2) Министарство врши инспекцијски надзор у погледу примјене одредби овог закона које се односе на успостављање заштите културних добара и вођење Регистра.

(3) Управа врши инспекцијски надзор у односу на стање културних добара, режим и мјере заштите и права и обавезе власника и држалаца културних добара.

Обавезе и овлашћења инспектора

Члан 132

Поред обавеза и овлашћења утврђених законом којим се уређује инспекцијски надзор, инспектор је обавезан и овлашћен да:

1) врши увид у стање културних добара и начин њиховог чувања, одржавања и кориштења;

2) врши контролу археолошких и конзерваторских истраживања и извођење радова на спровођењу мјера превентивних и конзерваторских мјера;

3) врши контролу вођења прописане документације и евиденција, њихове доступности и начина кориштења;

4) нареди мјере за отклањање утврђених неправилности и недостатака;

5) забрани вршење радњи и активности које се врше на културном добру без одговарајућег конзерваторског пројекта;

6) нареди физичко, техничко или друго обезбјеђење културног добра уколико постоји опасност од његовог оштећења или уништења;

7) поднесе предлог за постављање привременог стараоца културном добру или за одузимање културног добра;

8) обустави археолошко и конзерваторско истраживање и извођење радова на културном добру и поднесе предлог за одузимање одобрења издатог од стране Управе или лиценце за обављање одређених послова који су издати у складу с овим законом;

9) привремено одузме културно добро које је стечено кривичним дјелом или које је противправно унесено у Црну Гору;

10) без претходне најаве уђе у простор у коме се обавља конзерваторска дјелатност или изводе радови на културном добру;

11) обавијести надлежну инспекцију о повреди закона која није у његовој надлежности;

12) без одлагања поднесе кривичну пријаву или захтјев за покретање прекршајног поступка против сваког лица које врши радње и активности којим се повређује овај закон.

Обавезе субјеката надзора

Члан 133

Поред обавеза утврђених законом којим се уређује инспекцијски надзор, субјекат надзора је дужан да инспектору:

1) омогући несметано вршење увида у стање културног добра, документацију о културном добру и радове и активности које се изводе на културном добру;

2) достави тражене податке и документацију;

3) да потребна обавјештења у вези са заштитом и очувањем културног добра.

X. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 134

(1) Новчаном казном од педесетоструког до двјестоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице које је власник културног добра, ако:

1) отуђи културно добро, а прво га не понуди држави (члан 46 став 1);

2) културно добро отуђи другом лицу под повољнијим условима од услова које је понудило држави (члан 46 став 3);

3) уговор о отуђивању културног добра не закључи у писаној форми или га не достави Управи (члан 49 став 1).

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу и физичко лице које је власник културног добра новчаном казном од петоструког до десетоструког износа минималне зараде у Црној Гори.

Члан 135

(1) Новчаном казном од двадесетоструког до двјестоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице или предузетник које је организатор аукцијске продаје културног добра, ако не обавијести Министарство у прописаном року о мјесту и времену одржавања аукције и о почетној продајној цијени културног добра (члан 47 став 1).

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу и физичко лице које је организатор аукције новчаном казном од двоструког до десетоструког износа минималне зараде у Црној Гори.

Члан 136

(1) Новчаном казном од двадесетоструког до двјестоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице или предузетник које је продавац или посредник у купопродаји културног добра, антиквитета или умјетнина, ако:

1) купцу не предочи да је предмет купопродаје културно добро, доказ о власништву на културном добру или доказ да је Министарство обавијештено о продаји културног добра (члан 50 став 1);

2) не води евиденцију о поријеклу, продајној цијени и купцима антиквитета и умјетнина (члан 51 став 1 тачка 1);

3) са купцем антиквитета или умјетнине не закључи уговор у писаној форми (члан 51 став 1 тачка 3);

4) не обавијести Управу о промету антиквитета и умјетнина (члан 51 став 1 тачка 4).

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу и физичко лице новчаном казном од двоструког до десетоструког износа минималне зараде у Црној Гори.

Члан 137

(1) Новчаном казном од двадесетоструког до двјестоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице које је носилац одобрења за археолошко или конзерваторско истраживање, ако:

1) не одреди лице које ће вршити стручни надзор над истраживачким радовима (члан 82 став 1 тачка 1);

2) не води редовно и уредно документацију о извршеним истраживачким радовима и предузетим мјерама заштите (члан 82 став 1 тачка 2);

3) не обезбиједи чување и одржавање налазишта и налаза (члан 82 став 1 тачка 3);

4) не информише повремено јавност о току истраживања (члан 82 став 1 тачка 4);

5) не омогући заинтересованом стручном лицу или научнику разгледање налазишта и налаза (члан 82 став 1 тачка 5);

6) у року од 30 дана од завршетка истраживања не достави Управи прелиминарни извјештај о извршеном истраживању (члан 82 став 1 тачка 6);

7) по завршетку истраживања у прописаном року не достави Управи коначни извјештај о извршеном истраживању, са комплетном документацијом (члан 82 став 1 тачка 7);

8) у прописаном року не објави резултате о архолошком истраживању (члан 82 став 1 тачка 8);

9) у прописаном року не преда покретне налазе јавној установи за заштиту културних добара коју одреди Управа (члан 82 став 1 тачка 9).

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од двоструког до десетоструког износа минималне зараде у Црној Гори.

Члан 138

(1) Новчаном казном од двадесетоструког до двјестоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице, ако:

1) не пријави Управи у року од осам дана културно добро које је унијело или увезло у Црну Гору (члан 55);

2) користи културно добро за намјене које није одобрила Управа (члан 57 став 1);

3) употреби културно добро или његов препознатљив дио за рекламу, као елемент фирме, за израду сувенира, филмског или фотографског материјала или у друге комерцијалне сврхе, на начин који угрожава његов интегритет или без одобрења Управе (члан 58 став 1);

4) на комерцијалну копију културног добра не стави ознаку „копија“, назив културног добра, период и локалитет из којег потиче (члан 58 став 4);

5) врши археолошко истраживање или конзерваторско истраживање које задире у интегритет културног добра, без одобрења Управе (члан 81 став 1);

6) спроводи конзерваторске мјере на културном добру мимо конзерваторског пројекта на који је Управа дала сагласност (члан 101 став 1);

7) не одреди лице које ће вршити стручни надзор над извођењем радова на културном добру (члан 105 став 1);

8) не одреди лице које ће руководити извођењем радова на културном добру (члан 105 став 2),

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу и физичко лице новчаном казном од петоструког до двадесеструког износа минималне зараде у Црној Гори.

Члан 139

(1) Новчаном казном од двадесеструког до двјестоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице које је проналазач културног добра, ако:

1) не прекине радове и не обезбиједи налазиште, односно налазе од евентуалног оштећења, уништења и од неовлашћеног приступа других лица (члан 87 став 1 тачка 1);

2) не пријави одмах налазиште, односно налаз Управи, најближој јавној установи за заштиту културних добара, органу управе надлежном за послове полиције или органу управе надлежном за послове сигурности на мору (члан 87 став 1 тачка 2);

3) не сачува откривене предмете на мјесту налажења у стању у којем су нађени до доласка овлашћених службених лица (члан 87 став 1 тачка 3);

4) не саопшти све релевантне податке у вези са мјестом и проналажењем налаза у вријеме откривања и о околностима под којима су откривени (члан 87 став 1 тачка 4).

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу и физичко лице новчаном казном у износу од двоструког до двадесеструког износа минималне зараде у Црној Гори.

Члан 140

(1) Новчаном казном од двадестоструког до двјестоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице које је власник или држалац културног добра, ако:

1) у прописаном року не пријави Управи промјену на културном добру (члан 116);

2) културно добро не чува, правилно не користи, не одржава редовно или не спроводи благовремено друге прописане или утврђене мјере заштите (члан 117 ст. 1 и 3);

3) не допусти Управи и другом лицу које има одобрење Управе да прегледа, евидентира, документује, истражује или снима културно добро, узима узорке материјала и спроводи утврђене мјере заштите (члан 118 став 1);

4) не омогући приступ културном добру (члан 119 ст. 1 и 3);

5) не уступи културно добро јавној установи за заштиту културних добара ради презентације јавности на значајној културној манифестацији (члан 119 став 2).

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се физичко лице и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од петоструког до двадестоструког износа минималне зараде у Црној Гори.

XI. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Подзаконски акти

Члан 141

(1) Подзаконски акти, у складу са овим законом, донијеће се у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

(2) До доношења аката из става 1 овог члана примјењиваће се важећи подзаконски акти.

Статус споменика културе

Члан 142

(1) Споменици културе чији је статус утврђен по ранијим прописима имају статус културно добро до ревалоризације њихове културне вриједности у складу са овим законом.

(2) Ревалоризација културне вриједности културних добара из става 1 овог члана извршиће се у року од три године од дана ступања на снагу овог закона.

Одређивање заштићене околине

Члан 143

Границе заштићене околине непокретних културних добара, које нијесу утврђене до ступања на снагу овог закона, утврдиће се у року од три године од дана ступања на снагу овог закона.

Установљавање регистра културних добара

Члан 144

Регистар културних добара установиће се у року од 90 дана од дана доношења подзаконског акта из члана 36 став 4 овог закона.

Оснивање Управе и јавних установа за конзерваторску дјелатност

Члан 145

(1) Управа и јавне установе за конзерваторску дјелатност основаће се у року од 120 дана од дана ступања на снагу овог закона.

(2) До почетка рада Управе и јавних установа за обављање конзерваторске дјелатности послове из њихове надлежности вршиће Републички завод за заштиту споменика културе, Регионални завод за заштиту споменика културе и Центар за археолошка истраживања Црне Горе.

Стечена права

Члан 146

(1) Лицима која су по ранијим прописима стекла стручна звања за обављање дјелатности заштите споменика културе признаје се одговарајуће стручно звање за обављање конзерваторске дјелатности, у складу са овим законом.

(2) Лица која на дан ступања на снагу овог закона имају више од 15 година радног искуства на пословима заштите културних добара у одређеном степену стручне спреме или звања магистра или доктора наука у области од значаја за заштиту културних добара нијесу дужна да полажу стручни испит за обављање конзерваторске дјелатности.

Започети поступци

Члан 147

Поступци започети по досадашњим прописима, у којима до ступања на снагу овог закона није донесена првостепена одлука, окончаће се по овом закону.

Примјена ранијих планских докумената

Члан 148

За израду техничке документације за извођење радова на непокретном културном добру које се налази на подручју за које није у складу са овим законом донесен одговарајући плански документ, Управа издаје конзерваторске услове у складу са чланом 102 овог закона.

Престанак ранијих прописа

Члан 149

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе Закон о заштити споменика културе (“Службени лист РЦГ”, бр. 47/91) и Закон о обнови и ревитализацији старих градова пострадалих у катастрофалном земљотресу од 15. априла 1979. године (“Службени лист СРЦГ”, бр. 1/84 и 19/86).

Ступање на снагу

Члан 150

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном листу Црне Горе”.

СУ-СК Број 01-357/18

Подгорица, 27. јула 2010. године

Скупштина Црне Горе 24. сазива

Председник,

Ранко Кривокапић, с.р.